אישים באגרות הראי"ה

הרב דוד כהן – הרב הנזיר

תלמידו של הרב קוק ועורך כתביו ("אורות הקודש"), ר"מ בישיבת מרכז הרב, מחבר "קול הנבואה" · תרמ"ז–תשל"ב (1887–1972)

7 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב דוד כהן נולד באלול תרמ"ז (1887) בעיירה מיישגולה שליד וילנה, לרב יוסף יוזפא כהן, רב העיירה. בנעוריו למד בישיבות וולוז'ין וסלובודקה, ובשנת תרס"ג (1903) למד בראדין אצל החפץ חיים. אחר כך פנה ללימודים כלליים: באקדמיה למדעי היהדות בסנט פטרבורג, באוניברסיטת פרייבורג שבגרמניה, ועם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, אחרי שגורש מגרמניה, באוניברסיטת בזל שבשווייץ.

בשווייץ, בימי המלחמה, פגש את הרב קוק, ומפגש זה שינה את מסלול חייו. האגרת הראשונה שכתב לו הרב קוק נכתבה בסנט גאלן בתשרי תרע"ו (כרך ג', אגרת תשמא). אחרי המלחמה עלה לירושלים, למד בישיבת מרכז הרב (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית) ולימד בה, ומשנת תרפ"ב (1922) התמסר לעריכת כתבי הרב קוק. בעריכתו יצאו ספרי "אורות הקודש", ועוד ליקט את "חזון הצמחונות והשלום". ספרו העיקרי הוא "קול הנבואה".

כינויו "הנזיר" בא לו ממנהגי הנזירות שקיבל על עצמו: לא שתה יין וגידל את שערו, היה צמחוני, ושתק שתיקה מרובה, בעיקר בשבתות ובימים שבין ראש חודש אלול ליום הכיפורים. בתו צפיה נישאה לרב שלמה גורן, ובנו הוא הרב שאר ישוב כהן, רבה הראשי של חיפה. נפטר בכ"ח באב תשל"ב (1972), ונקבר בהר הזיתים.

הרב קוק על הרב הנזיר

האגרת היחידה אל הרב הנזיר שבכרכי האגרות נכתבה בסנט גאלן, בתשרי תרע"ו, זמן קצר אחרי היכרותם, כתשובה על "הגיוני-לבבך היקרים" בעניין הענווה. הרב קוק פונה אליו בלשון "ידידי חביבי, חכם לב ויקר רוח מר דוד הכהן", ומבאר שהחידוש האמיתי בא "מכל המהותיות, המשכלת והחיה, הפועלת וההוגה של המחדש", ושהאדם הוא "נצוץ קטן הזורח תמיד מאור השמש בגבורתה". מכאן הוא מסיק: "שהאחדות החדוש והענוה הנם אחוזים כל-כך זה בזה עד ששבים למושג אחד" (כרך ג', אגרת תשמא).

בשנות שהותו בלונדון כותב הרב קוק לבנו, הרצי"ה, ששהה בשווייץ, על "אהובנו מר דוד כהן". הוא מבקש לשלוח לו את "ריש מילין", כתשובה חלקית על הערתו "ע"ד ההתלמדות הכמוסית", ומצטער שלא הספיק לכתוב לו (כרך ג', אגרת תתה). על מאמר בגרמנית שכתב הוא אומר: "דבריו נגידים המה וראויים להכתב", ומוסיף עליהם שאור הקודש מתגלה יותר דווקא דרך ההשקפות החדשות על גודלו האין סופי של העולם (כרך ג', אגרת תתסו). כשהרב הנזיר רצה לבוא ללונדון, השיב הרב קוק שאין זה הזמן, "בעת שהפחד שם הוא כ"כ גדול" (כרך ג', אגרת תתלו).

אחרי שעלה הרב הנזיר לירושלים הוא נמנה עם המקורבים ביותר לרב קוק. בנסיעתו לאמריקה (ראו בפרשת מסע הרבנים לאמריקה (תרפ"ד)) בשנת תרפ"ד שולח הרב קוק דרישת שלום מיוחדת "וליקירינו המרומם ואהוב, הרב ר' דוד כהן שליט"א וביתו", יחד עם הרב חרל"פ (כרך ד', אגרת ארכח; כרך ד', אגרת ארלא). בשנת תרפ"ה ביקש הרב קוק מתומכי הישיבה המרכזית להוסיף לו תקציב חודשי, כי המשכורת שהוא מקבל "בתור מגיד שיעור בכללי תורה" אינה מספיקה, "למען יוכל לשקוד על דלתי תוה"ק ללמוד וללמד בלב נכון, בלא דאגות מפריעות" (כרך ד', אגרת ארפה).

הרב שלמה אבינר על הרב הנזיר

"הרב הנזיר, הרב דוד כהן זצ"ל, תלמידו של מרן הרב קוק, היה אחד מגאוני עולם בדור הקודם". "הוא היה נזיר, אבל לא רק נזיר. זה היה סימן לגדלות הענקית. הוא היה אדם קדוש, עסוק תדיר במוסר ובחסידות, בתיקון מידותיו, בשבירת מידותיו, בחשבון נפש, במלחמת היצר, במאמצי שקידת התורה". "גאון עצום, צדיק עצום, עניו עצום". (מקור: הרב הנזיר זצ"ל: היה לא רק נזיר (אבינרפדיה))

"שאיפתו הגדולה של הנזיר היתה חזרת הנבואה". על הפסקה שצונזרה בעריכת "אורות הקודש" כרצון הרב קוק, "מי אני ומה אני שאני חושב שחזרה בי נבואה", היה הרב הנזיר נאנח כשלימד אותה: "אוי, אוי למה הרב קוק לא רצה שתחזור אליו נבואה? למה? למה?". "גם לנזיר היו הברקות של רוח הקודש": כשהרב קוק כתב במהירות ואי אפשר היה לקרוא מילים, היה הרב הנזיר משלים אותן, וכשנשאל מניין לו, "היה מראה אצבעו כלפי מעלה ואומר: הרב אמר לי". (מקור: הרב הנזיר זצ"ל: היה לא רק נזיר (אבינרפדיה); כתבי מרן הרב קוק צונזורו? (אבינרפדיה))

"הוא היה עניו בענווה עצומה. אף פעם לא דבר קשה, אף פעם לא הרים את הקול - חוץ מפעם אחת בחייו": כשרצו להדיח את הרצי"ה מניהול ישיבת מרכז הרב ולמנות במקומו את ר' ישראל שחור, אמר לו הרב הנזיר: "אם אתה לוקח תפקיד זה מהרב צבי יהודה, אינך הויכוח ר' ישראל אלא עוכר ישראל!". הרב אבינר מספר שראה בעיניו שהרב הנזיר היה מדבר אל אדם רגיל "בגוף שלישי כאילו הוא רב גדול". (מקור: הרב הנזיר זצ"ל: היה לא רק נזיר (אבינרפדיה))

"הרב הנזיר והג"ר חרל"פ היו באמת ענקי רוח אדירים", והקדישו את חייהם "כדי להוות צינור להעברת דברי מרן הרב קוק לדור". "הרב הנזיר כיוון את דבריו בצורה כלל-עולמית, כלל-אנושית". "ברגע שמרן הרב קוק החזיר את נשמתו לבוראו, גם נשמתם נחלשה, כפי שאפשר לראות במכתביהם שנכתבו לאחר עלות מרן הרב קוק למרומים". כשנפטר הרב קוק אמר הרב הנזיר: "הנה בא חושך לעולם, זהו סוף העולם", והרצי"ה השיב לו שזה לא סוף העולם, אנחנו ממשיכים. "גם הרב הנזיר והג"ר חרל"פ קיבעו את הדברים של הרב קוק, נתנו להם צורה עליונה, נשגבה ומסודרת, אך רבנו הרב צבי יהודה רץ הלאה". "גם להרב הנזיר הייתה התבטלות עצומה לגבי מרן הרב קוק". "התלמידים של הרב הנזיר הם לא חרדים, הם תלמידי חכמים חשובים יקרים, אבל הם מועטים". (מקור: תורתם של הרב הנזיר והגרי"מ חרל"פ (אבינרפדיה))

"הלך רבי דוד הכהן - הנזיר - כל הלילה ברגל מירושלים לחברון כדי להקביל את פניו" של הרב קוק, ושמע שם שיעור ממנו. "אמר לו הנזיר: אם כן, מה שהרב אומר, זה כמו חב"ד". חייך מרן הרב ואמר לו "אני בונה האומה"". (מקור: מרן הרב קוק - בונה האומה (אבינרפדיה))

השמש הזקן של ישיבת מרכז הרב הראה לרב אבינר את כסאו של הרב הנזיר: "פה ישב הנזיר שמונה שנים ברציפות. בלילה הוא ישן על הכיסא, בבוקר נטל ידיו ולמד ובצהריים נטל ידיו ואכל תוך כדי לימוד". (מקור: קביעת עיתים לתורה (אבינרפדיה))

פעם ביקש הרב הנזיר מהרב קוק גפרור להדלקת נרות שבת. "מרן הרב הניח עליו ידו בחיבה ואמר לו: "שולחן צולע זה אינו שלי, אלא בהשאלה, וכן הכיסאות, וכן הספה, ואפילו מעילי. בבית הזה אין דבר שהוא שלי, מלבד קופסת הגפרורים, ואני נותן לך גפרור"". (מקור: רבנים שונאי כסף (אבינרפדיה))

מנהגיו המיוחדים של הרב הנזיר היו לו כיחיד: "הנזיר היה מהיחידים קדושי עליון ואכן הוא היה מלא חמלה כלפי בעלי חיים אבל קודם היה לו חמלה כלפי בני אדם", ו"לא שמענו שרבנו שיבח את הנזיר על צמחונותו". הוא התענה תענית דיבור, "אבל הוא היה יחיד ומיוחד". וכשראה הרב קוק שהטיל תכלת בציציותיו, גער בו, ואחרי כמה דקות יצא מחדרו ואמר לו "שבכל זאת יש לזה מקום, למרות שאין זו דרך לכלל, יש יחידים שהלכו בה, וכיוון שהנזיר הוא יחיד ומיוחד, הרי שהוא יכול ללכת בדרך מיוחדת", אבל רק בטלית קטן תחת הבגדים. (מקור: מרן הרב קוק ורבנו הרב צבי יהודה לא היו צמחונים (אבינרפדיה); תעניות שובבי"ם (אבינרפדיה); תכלת בציצית (אבינרפדיה))

ביום שחרור ירושלים בשנת תשכ"ז שלח הרב שלמה גורן "נהג להביא את חותנו הרב דוד הכוהן "הנזיר" ואת רבנו הרב צבי יהודה" אל הכותל המערבי. (מקור: הר הבית (אבינרפדיה))

האגרות

כרך ג', אגרת תשמא: אגרת אליו מסנט גאלן, על הענווה ויסוד החידוש: החידוש האמיתי בא מכל מהותו של המחדש, והאחדות, החידוש והענווה הם מושג אחד.

"שהאחדות החדוש והענוה הנם אחוזים כל-כך זה בזה עד ששבים למושג אחד"

כרך ג', אגרת תתה: לבנו הרצי"ה: לשלוח לרב הנזיר את "ריש מילין", כתשובה חלקית על הערתו על "ההתלמדות הכמוסית".

"אקוה שתשלח אחד מהם גם למר דוד כהן נ"י"

כרך ג', אגרת תתלו: לבנו הרצי"ה: אי אפשר לעזור עכשיו לרב הנזיר לבוא ללונדון, כשהפחד שם כה גדול.

"איך אוכל כעת לעזור שיבא ללי', בעת שהפחד שם הוא כ"כ גדול"

כרך ג', אגרת תתסו: לבנו הרצי"ה: על מאמר בגרמנית שכתב הרב הנזיר. דבריו ראויים להיכתב, ויש להוסיף שאור הקודש מתגלה יותר בהשקפות החדשות על גודל העולם.

"דבריו נגידים המה וראויים להכתב"

כרך ד', אגרת ארכח: בדרך לאמריקה: דרישת שלום מפורטת לרב חרל"פ ולרב הנזיר.

"וליקירינו המרומם ואהוב, הרב ר' דוד כהן שליט"א וביתו"

כרך ד', אגרת ארלא: מניו יורק: דרישת שלום לרב חרל"פ, לרב הנזיר ולשאר החברים.

"והרב ר' דוד כהן שליט"א"

כרך ד', אגרת ארפה: בקשה מתומכי הישיבה המרכזית להוסיף תקציב חודשי לרב הנזיר, מגיד שיעור בכללי תורה, שמשכורתו אינה מספיקה.

"למען יוכל לשקוד על דלתי תוה"ק ללמוד וללמד בלב נכון, בלא דאגות מפריעות"

ראו גם

שיעור וידאו של הרב שלמה אבינר באזכרה לרב הנזיר. (אבינרפדיה (וידאו))

תולדות הרב הנזיר. ("הרב דוד כהן (הנזיר)", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

7 האגרות שבהן נזכר הרב הנזיר, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשמא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג תשרי תרע"ו - סנט גאלן **נמען:** דוד הכהן (הנזיר)

על הענווה וקשרה לחידוש: חידוש אמיתי נובע מ'תמצית כל המהות' של המחדש, כמו פרי מכל העץ, ולא מ'החוליה שההיגיון תופסה'. אחרת זה רק 'סידור מכני'. ההכרה שהאדם הוא 'ניצוץ קטן' מאור השמש היא יסוד המוסר, המדע והענווה. לענווה העליונה יש שני עמודים: אפסות הפרט מול הכול, והתבטלות גם של 'זעירות' זו מול אור חדש. האחדות, החידוש והענווה - מושג אחד. 'חושקני בכם, שאפילו כשאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם'.

עיקרי הדברים

- חידוש מכל המהות.
- האדם - ניצוץ מהשמש.
- שני עמודי הענווה.
- אחדות, חידוש וענווה - אחד.

נוסח האגרת עם ביאור

בעה"י[1], י"ג תשרי עתו"ר[2]. [י"ג תשרי תרע"ו (1915), בסנקט גאלן]

גמח"ט[3], [גמר חתימה טובה] שמחת הרגלים, וחדות ד' ומעוזו.

לכבוד ידידי חביבי, חכם לב ויקר רוח מר דוד הכהן [הרב דוד כהן, "הנזיר", תלמידו המובהק של הרב קוק, שנפגש עמו בשווייץ] שליט"א[4]. [הרב דוד כהן ("הנזיר"), שלמד אז באוניברסיטת באזל ונתקרב לרב קוק בסנקט גאלן בקיץ תרע"ה] תסלח לי יקירי, כי עכבתי תשובה על הגיוני-לבבך היקרים. וכפי היכולת אביע מעט דברים ע"ד[5] הנושא שבראש פסגת המדות, הענוה, [על פי עבודה זרה כ: "ענוה גדולה מכולן"] אשר העירות עליו בדבריך. יפה קשרת את מדת הענוה ביסוד-החדוש. [החידוש בלימוד התורה ובמחשבה; הרב קוק קושר אותו למידת הענווה] אבל באופן היותר מבוסס שבו, כלומר מצד שרש-המציאות של כח-החדוש בערכו האמתי, זהו כלל מושקף בהשקפה הפנימית של הנשמה, שהחדוש האמתי הוא נלקח מתמצית כל המהות של היש הקדום לו, שמכחו הוא בא. הפרי יוצא מכל האופי של העץ, מעומק גזעו ושרשו, מיסוד שאיבת לשדו עד ראש צמרתו והתפשטות ענפיו ועליו. כל הבעה מחודשת באמת אינה יוצאת מהסעיף האחד הקרוב, אותה החוליה שההגיון תופסה, אלא מכל המהותיות, המשכלת והחיה, הפועלת וההוגה של המחדש, "ערוכה בכל ושמורה", [שמואל ב כג, ה] וכל חידוש שהוא מזדלף רק מאיזה חלק ומשאיר חלקים בלא תנועה רוחנית, איננו חדוש באמת כי אם סדור מיכני במערכת ההשכלה. כשאנו באים למדה זו הננו סוקרים מיד את יסוד החדוש התדירי, המקוריות של "מעין המתגבר ונהר שאינו פוסק", [אבות ו, א] שהוא רום שאיפתו של עסק התורה לשמה, שהוא יחושה אל הדבקות האלהית, בגודל נשמה, שהוא קשור פנימי נשמתי במה שהוא הכל ומקור הכל ויותר כל מן הכל, והחפץ המלא טהרה הולך ומתגבר מבלי להשאיר שום חלק מבלי שאיבת תמצית לשדו העליון שבעליונים.

ונמצא שיסוד חיי כל ומקור כללות הכל נוגע הוא בהופעת כנפי חסדיו בצנורות הנשמה, המבקשת תמיד את החדוש הנאצל בעזוזו וטהרו, בגבורת-חילו. הכרת היחש של היניקה מן הכל דוקא ולא מחלקים לבדם, כאותה הצורה ההגיונית המצומצמה, היא פועלת תמיד על השקפת העולם והחיים, על הטוב המוסרי ועל תכונת הרצון שבעמקי הנפש, עד שמתגלה האמת של המהות הישותית בצורתה היותר בהירה, והיא הצורה הכללית, ואז האדם מוצא את עצמו לא דבר עומד לעצמו, לא מהות מצוי כשהוא לעצמו, אלא נצוץ קטן הזורח תמיד מאור השמש בגבורתה, וכל החיים כולם הנם נצוצים נצוצים מוזרחים מאורה זו, שתפיסתם הישית היא רק במקור האורה.

הכרה זו היא יסוד המוסר, אפילו החברתי, יסוד המדע אפילו החמרי והרציונלי, ויסוד הענוה אפילו המעשית. מובן הדבר, שהמושג של כל הולך הוא ומתגדל, ואחרי העליה אל מעלה יותר מאירה מתגלה אותה צורה של הכל הקודמת שלנו רק בתור חלק זעיר מאד, והננו מתבישים מעצמנו על אשר עמדנו עליו וחשבנו שכאן הוא כבר יסוד החדוש ובסיס הענוה. אבל המהלך הזה הוא ההדרכה של תשובה מאהבה, [יומא פו] ההולכת כעמוד-אש לפני שואפי אור עליון בתדירות, "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון". [תהלים פד, ח] ונמצא שהענוה העליונה יש לה שני עמודים: האחד הוא אותה ההשקפה של השעור, השלול ברב אפסותו, של הישות הפרטית שלנו וכל מהותה לגבי המעמד העיקרי של שאיפת החדוש, שהיא הזלת התמצית מתנובת הכל, והשני הוא שגם זאת הזעירות בעצמה, שיש בה לפחות צורה של ענוה, שתוכל להטביע איזו מהותיות עומדת על הצביון הנפשי, היא מיד מתאפסת מכחה-הדוחה של שלילה עליונה, הבאה מיסוד חיוב עליון ועשיר, שהיא ההזרחה של גדל-הכל המחודש המאיר בצורה מבהיקה, עד שהתכן המוקדם שכל-כך הרהיבנו הרי הוא חשוך וקטן לעומתו. ומתיסדת היסודיות של הענוה ושפלות הרוח, המגדילה את הנשמה בזיו אחר זיו, ביפעה אחר יפעה, שההפסקות שביניהם אינן משמשות כי-אם לקבלת הרשמים ועכולם, עד השבתם לקלוס רוחני נותן עצמה וחיים חדשים.

ממוצא-דבר נלמד, שהאחדות החדוש והענוה הנם אחוזים כל-כך זה בזה עד ששבים למושג אחד. רק באחדות השלמה, והיא הנאדרה בקודש, אנו מוצאים כבר את העושר של כל, שאין בו שום חסר כלל, וזהו היסוד של תביעת החדוש, ברום העליוניות שלו, להיות הולך ושוטף דוקא מכל. בלא אחדות לא יש חדוש כי אם סדרנות שטחית, והחדוש כשהוא שוטף מן הכל הרי הוא שוטף ממקורו בהתגברות בלתי-פוסקת, בתוספת אחר תוספת, בתוספת מעולה מתוספת, ונמצאת ההתגלות החדשה בכל עת עולה על כל הקדומות, "חדשים לבקרים רבה אמונתך" [איכה ג, כג] וכשיודעים שזהו הסדר שבמציאות כולה, המעשי והמוסרי, מכירים מיד שטהר הטבעיות של המציאות החיה ומצבה הנפשי היותר מאושר הוא הענוה. "כי אתם המעט מכל העמים" - "חושקני בכם, שאפילו כשאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני". והגדולה הזאת, המביאה את הענוה, היא נחלת ישראל העתידה לשלח את הופעותיה על מלא כל העולם, למען יכיר האדם ותכיר כל בריה את גדל הערך והמבטה העצום של הויתה, ותמלא רצון ועליזות מגדל העתיד הנשקף לה, ויתודע לכל כי כל חבר במציאות הרי מוסיף לנו אשר, מפני שאנו נהנים מזיו החיים שבנצוצו, עם כל הסתעפות גדל עתידו, הנאה אצילית שביסוד

קדושת השלום, כמו שאנו נהנים מזה הנצוץ הזורח בקרבנו, וצור ישראל יפרס מהרה סוכת שלומו על עמו ועל עולמו.

ו"שח גבהות-אדם ושפל רום-אנשים, ונשגב ד' לבדו ביום ההוא והאלילים כליל יחלף".

אין השעה מוכשרת לי כעת להרבות דברי חפץ, והנני חותם בברכת החג הקדוש וקיום כל מצותיו בעליזות ושמחה, ותקוה טובה לימים טובים מאירים ומרחיבי לב כל דורשי ד' ועוזו. והי"[6] זה שלו"[7] כנה"י[8] ונפש ידי"ע[9] חפץ הצלחתו בכל כלליותיה ופרטיותיה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. עתו"ר - השנה תרע"ו (1915/1916) - בצירוף אותיות
3. גמח"ט - גמר חתימה טובה
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ע"ד - על דבר
6. והי' - והיה
7. שלו' - שלום
8. כנה"י - כנפשו היקרה
9. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב שבט תרע"ז - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

חבילת 'ריש מילין' תישלח דרך מר מזין, ואחד ממנה לדי כהן (הנזיר), כתשובה על הערתו על 'ההתלמדות הכמוסית'. מחמת עייפות הסתפק בהערה אחת על האל"ף. היום מלאה שנה מאז שעזבו את שווייץ.

עיקרי הדברים

- משלוח 'ריש מילין'.
- שנה בלונדון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ"ב שבט, עזר"ת[2].

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], עברו עלינו שבועות שנים ויותר שלא קבלנו מכתבך, וכבר גדול הצמאון יותר מהרגיל, נקוה בע"ה[4] להשמח עם דבריך היקרים מבשרים שלומך וטובך במוקדם. תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו, באלו הימים נתוספו לי טרדות מעניני הכה"י[7] ומהסעיפים השייכים לה, וקצת מהכנות למילי דפסחא בע"ה. בטח תקבל אי"ה[8] חבילת המחברות ריש מילין [ראו (כרך ג', אגרת תתד)] ע"י[9] מר מאזין נ"י[10]. יזכנו השי"ת[11] להאיר אור דברו לרומם קרן ישעו במהרה בימינו בקרוב. אקוה שתשלח אחד מהם גם למר דוד כהן [הרב דוד כהן ("הנזיר"); ראו (כרך ג', אגרת תשצא)] נ"י, שישמש לי ג"כ[12] כקצת תשובה על הערתו במכתבו אלי ע"ד[13] ההתלמדות הכמוסית, שכמה פעמים חפצתי לכתוב לו, ומניעות דוחות את חפצי מיום ליום לצערי.

בההדפסה הי'[14] לי קצת לאות, לולא זה הייתי צריך להאריך יותר בההערות המדברות בשפה גלויה, שכעת הסתפקתי רק בקצת רשימה על תוכן האל"ף[15], ע"ד מסה שיכולים להמשיך חוט של ערך על כללות הענינים המסתעפים שם לפרטיהם. חושב אני שקבלת ע"י מר דייכאווסקי [ראו (כרך ג', אגרת תשנו)] מכתב שיביע בו את חפץ הטוב של העדה שלי יצ"ו[16], מהפרטים נקוה שתודיענו בעה"י[17].

כהיום מתמלאה שנה מעת אשר נסענו משווייץ [ראו (כרך ג', אגרת תשס)] לבא הנה, ב"ה אשר עד כה עזרנו, כן נקוה לעזו וישעו להשמיענו ששון ושמחה. ולהשיבנו לשלו'[18] אל אדמת הקודש מקום כל מאויינו וחפץ חשקת עז חיינו, במהרה בקרוב בעזרו וישעו ב"ה. הנני כעת מקצר מפני עיכובים שונים, חזק ואמץ לתורה ולתעודה באור צהלה וחדות ששון עז וחיי קודש בגבורת אמת וצלילות דעה והשכל, וצלח ורכב ע"ד אמת וענות צדק ושאיפת גודל ומשרים, וצור ישראל יאזרנו חיל ברב חסדו וטובו. והי'[19] זה שלו'[20] וברכה באהבה וכל טוב סלה כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך וטובך כה"י[21],

אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. עזר"ת - השנה תרע"ז (1916/1917) - כתובה במילה "עזרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. בע"ה - בעזרת השם
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. הכה"י - הכנפשו היפה
8. אי"ה - אם ירצה השם
9. ע"י - על ידי
10. נ"י - נרו יאיר
11. השי"ת - השם יתברך
12. ג"כ - גם כן
13. ע"ד - על דבר
14. הי' - היה
15. האל"ף - האלף
16. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
17. בעה"י - בעזרת השם יתברך
18. לשלו' - לשלום
19. והי' - והיה
20. שלו' - שלום
21. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב תמוז תרע"ז - הרוגייט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הם יצאו מלונדון אחרי פרידה מחברים, אף שקשה לעזוב בזמן הפחד. הדפסת הש"ס נתעכבה בגלל מחסור בנייר. בתקנת העגונות הכיר את אי אדלר, שיעזור בידיעות רשמיות. בעניין משרה בסנט גאלן - אם ההצעה מכובדת, כדאי לשקול. 'קדושת האחווה הישראלית' מתנוצצת עכשיו, ותמחה את 'שנאת החינם'. 'מחתך בבשר' (שבת קלו) - חובל הוא דווקא בבעל חיים.

עיקרי הדברים

- יציאה מלונדון.
- עיכוב בהדפסת הש"ס.
- עגונות.
- אחווה מול שנאת חינם.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"ב תמוז עזר"ת[2], האראגאטה. [הרוגייט, עיירת מרפא בצפון אנגליה; ראו (כרך ג', אגרת תשפב)]

יאר ד' ביאורים וימתיק כל מרורים לארץ ולדרים, מבין המצרים. [ימי "בין המצרים", מי"ז בתמוז עד ט' באב, שבהם נכתבה האגרת; על פי איכה א, ג] בני מחמדי שליט"א[3], ישמחך אדון השלו'[4] והשמחה, כי שמחתנו במכתבך הנעים, מלא דבר וענין, אשר קבלנו שבוע דנא. ישר כחך. ואנכי לא אדע אם פה מטרדת המנוחה והרפואה ועסקיהם, הטרדת המכירים ובקוריהם או פגישותיהם, ירשוני לשלם לך כגמולך הטוב, להאריך אליך בדברים כאשר יאתה, ואתה בעדינות רוחך, יקירי, את המועט תקבל כמרובה, עד אשר יחננו ד' ונוכל להתהלך ברחבה, בכתב ובאומר, ברצות ד' דרכנו.

יום ג' העבר יצאנו מל', [מלונדון] אחרי התפרדנו בברכה מסכום הגון מיקירי רוח וחביבים, שנקשרה נפשם באהבה וידידות במשך זמן שבתנו שם. אמנם עגמה נפשי לעזבם בעת כזאת ולהתרחק מהם בזמן דאגה ופחדים תמידיים, ד' יגונן וישמור, אבל ההכרח של התחזקות הבריאות למטרת עבודת הקודש, העומדת אחר כתלנו, [על פי שיר השירים ב, ט] הדורשת חיל וכח, רוח עוז וחדוה בריאה, אילצני לסור בזמן מוקדם בערך לגבי אשתקד למקום המרפא פה, יתן ד' לרפואה. בין כך נדכאה רוחנו מהשמועות המבהילות מהפחדים שעברו עליהם שם באלו הימים, ולפי הערך צור ישראל נצרם מפגעי נפשות, ביום ש"ק[5] העבר, [ככל הנראה ההתקפה האווירית הגרמנית על לונדון בשבת שלפני כן] ולעתיד עינינו תלויות ומיחלות, כי כצינה רצון יעטרנו [על פי תהלים ה, יג] ומצר יצרנו. [על פי תהלים לב, ז]

כמובן נפסקה העבודה בפועל לזמן המרפא, שהועתקתי מחברת אנשי שם שמתאחדים עמנו יחד ברעיונות ועבודות רציניות, ונקוה שתלך העבודה כסדרה לימים יוצרו.

ע"ד[6] הדפסת הש"ס[7], [ראו (כרך ג', אגרת תתא)] ג"כ[8] נתעכב לע"ע[9] הדבר. חסרון נייר עומד לשטן בזה. ופרספקט מרוצה לא נעשה עדיין. רק עלה למבחן אחד שהדפיסו, וגם היא הבחינה לא היתה כפי

הרצון והתכונה. וימים ידברו בזה בעה"י[10].

גם בעניני תקנת העגונות [ראו (כרך ג', אגרת תתד)] לא נעשו צעדים גדולים מכמה מניעות. אמנם במשך הזמן הוכרתי עם מר א' אדלר נ"י[11], [ככל הנראה אלקן נתן אדלר, עורך דין ואספן ספרים בלונדון, בנו של הרב הראשי נתן אדלר] ואקוה שהוא יהי'[12] לעזרה בעניני הידיעות הרשמיות והערכת ערכן שיהי'[13] לתועלת להעריכן אח"כ[14] ע"פ[15] שורת ההלכה. ממר קמחי נ"י [ר' אברהם קמחי, סוחר בסנקט גאלן, ידיד הרב קוק, שהזמינו לשוב לשווייץ] קבלנו תשובה, והערה לבא לשולץ [לשווייץ (Schweiz)] להתעכב שמה עמו ועם משפחתו על איזה משך זמן. אבל כמובן מאחר שכבר הגיע המכתב באיחור זמן, אחרי היותנו כבר פה, אין מה לדבר בזה. וגם לו הוקדם, מסופקני אם הייתי יכול להרשות את עצמי כ"כ[16] נגד הרצון של הרבה ידידים, שלא היו חפצים שאעזוב את המדינה, אפילו על זמן מצער לעת כזאת. ודי' יתן הטוב.

ע"ד מצבך גם לי קשה להכריע. ובכ"ז[17] נוטה אני קצת, שאם תהי'[18] ההצעה מאת בני ס"ג [בני קהילת סנקט גאלן, שככל הנראה הציעו לרצי"ה משרה בקהילתם] בדרך הכבוד הראוי כדאי לחשוב בזה.

נהניתי מהרצאת דבריך האמורים ברוח דעת ויראת ד' טהורה, יחזקנו השי"ת[19] לחזק ידים רפות ולעורר אהבת אמת לכל קודש ד' ולהדרת רוממות קדושת האחוה הישראלית, ההולכת ומתנוצצת כעת בלב האומה, שהיא תהי' המצבת לעמוד האורה של הכשרת גאולת עולמים, ולמחות הכתמים של שנאת חנם, שגרמו את חורבננו האחרון [יומא ט: "מקדש שני... מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם"] הארוך והמסובך, ובנים ישובו לגבולם, [ירמיהו לא, טז] ומהוד נשמת האומה יצא זיו קודש של עז פאר חי העולמים, להחיות כל נשמת חיים ולעודד ענוים בישועה, ושמא גופיה איקרי שלו'[20] [שמו עצמו של ה' נקרא שלום (שבת י)] ב"ה.

מאד אבקשך שלא תעכב את דבריך ותשמחנו תמיד בטובך מכל פרטיותיך בארוכה האפשרית, אשר אקוה שלא תסבב לך ביטול עבודתך הקבועה בתורה וחכמה.

הודיעני מה נשמע מד"ר[21] הערץ נ"י, ד' יעזרהו ויגוננהו. והיכן הלך ד"ר[22] אשר נ"י. ישועת ד' תשגב את אהובינו הרה"ג[23] היקרים, וכל יראי ד' וחושבי שמו, המקדשים את שם קדשו, ומאירים אור רגשות קודש ונועם בעם ד', להשקות ילדי קודש ממעון ישועת אמונת אומן.

הערתך בענין "מחתך בבשר הוא" (שבת קל"ו א', [שבת קלו, בעניין מילת נפל בשבת, שאינה חילול שבת כי "מחתך בבשר הוא"] שהרי מכל מקום חייב הוא משום שצובע הבשר) טובה ונכונה היא, ולפי פשטותה דומה אני שכבר העירו בה איזה מהמחברים. ולע"ד[24] נראה, שהטעם שנקט בש"ס בענין "שוחט משום מאי מחייב" [שבת עה: "שוחט משום מאי מחייב? רב אמר משום צובע, ושמואל אמר משום נטילת נשמה"] אינו סובב על כל פרטי שחיטה בכל מקום שהיא. תדע, שהרי למ"ד משום צובע, דמסיק התם כי היכי דליתי אינשי ולזבנו מניה, [שבת עה: השוחט חייב משום צובע, שרוצה שייצבע בית השחיטה בדם כדי שיבואו אנשים ויקנו ממנו] לא שייכא כלל כ"א[25] במוכר לאחרים בפומבי, והיתכן לומר שבתנאים הללו יקושר התוכן של חובל. א"ו[26] שהטעם הוא רק הסברה על מה שמקובל לנו שיש חיוב שוחט בבע"ח[27], ונקט איזה מושג משום איזה אב מלאכה הוא, ואמר שכיון שיש בו באיזו צורה משום צובע י"ל[28] שזהו הדבר היסודי של המלאכה, ומ"מ[29] תוארה הוא כפי המקובל גם

במקום שאין הטעם נוהג, וה"ה[30] בכל האופנים שדוקא כפי הצורה המקובלת. וכיון ששוחט בכלל ישנו בכל עניני שחיטה, בין למכירה בין לעצמו בין בכל מיני בע"ח, דלא שייך בהם כלל טעם הצביעה, ה"נ[31] נאמר דחובל אינו כ"א בצורה המקובלת דהיינו בבע"ח, ואע"פ[32] שהטעם יוכל להיות בכמה גוונים אחרים, העיקר בכאן היא קבלת צורת המלאכה, שקבלנוה דוקא בבע"ח, ואין הצביעה כאן ראויה כ"א לתבל את טעם המלאכה אצל בע"ח.

ותירוץ זה יהי' הגון גם בלא קישור לדין צביעה באוכלין, שהוא דוחק שנאמר כן על בשר אדם דלא קאי לאכילה, ואפילו בעיבוד שקלו וטרו בחלבים [שבת עה: אין עיבוד באוכלין, ודנו בעיבוד חלבים] דלא קיימי כ"כ לאכילה. וק"ו[33] דלא שייך לומר "אוכל" על בשר אדם, דאסור אפילו בהנאה במותו. אמנם על זה הפרט יש מה לפלפל, אם נפל נכנס בכלל איסור הנאה דמת, אבל אין צריך לזה כמש"כ[34]. ע"ד חביבנו ר'[35] דוד הכהן נ"י, איך אוכל כעת לעזור שיבא לל', [הרב דוד כהן ("הנזיר"), שישב אז בשווייץ וביקש לבוא ללונדון אל הרב קוק; ראו (כרך ג', אגרת תשצא)] בעת שהפחד שם הוא כ"כ גדול, עד שרבים יוצאים ומתרחקים. ד' יגונן בעד עמו וכל מעשיו. והננו בכל יום מחכים לתשועת ד' ולהשקט העולם ברב רחמים. מפני טרדות עניני המרפא ויתר מפריעים הנני מקצר, במקום שרציתי מאד עוד להשתעשע באמרותיך היקרות. ואתה בני חזק ואמץ ברוממות קודש, באומץ טוהר וצהלת תפארת הדר אור תורה וחכמה ודעת ד' העליונה למעלה למעלה, ובקרן ישע נושע בצמיחת ישועה ופדות עולמים, כנה"י[36] ונפש אביך מצפה אשרך כה"י[37],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עז"ת - השנה תרע"ז (1916/1917) - כתובה במילה "עזרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. השלו' - השלום
5. ש"ק - שבת קודש
6. ע"ד - על דבר
7. הש"ס - השישה סדרים (התלמוד)
8. ג"כ - גם כן
9. לע"ע - לעת עתה
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. נ"י - נרו יאיר
12. יהי' - יהיה
13. שיהי' - שיהיה
14. אח"כ - אחר כך
15. ע"פ - על פי
16. כ"כ - כל כך
17. ובכ"ז - ובכל זאת
18. תהי' - תהיה
19. השי"ת - השם יתברך
20. שלו' - שלום
21. מד"ר - מדרש רבה

22. ד"ר – דוקטור
23. הרה"ג – הרב הגאון
24. ולע"ד – ולעניות דעתי
25. כ"א – כי אם
26. א"ו – אלא ודאי
27. בבע"ח – בבעלי חיים
28. י"ל – יש לומר
29. ומ"מ – ומכל מקום
30. והי"ה – והוא הדין
31. ה"נ – הכי נמי (כך גם)
32. ואע"פ – ואף על פי
33. וק"ו – וקל וחומר
34. כמש"כ – כמו שכתב
35. ר' – רבי
36. כנה"י – כנפשו היקרה
37. כה"י – כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתסו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' טבת תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

'המעשים כה נפלאים, עד שהעין מתעששת'. עלינו לסדר את מערכות רוחנו 'בלי רפיון'. על מאמרו של ד' כהן (הנזיר): ההשקפות החדשות על העולם, ש'הגודל וההוד מתראה בו בצורה אין סופית', מאירות את הקודש יותר מהקוסמולוגיה הקדומה, אף שזו התאימה בזמנה להכנסת האמונה לרגש. 'מן המצר קראתי י־ה, ענני במרחב י־ה'.

עיקרי הדברים

- פלאי הזמן.
- סדר במערכות הרוח.
- הקוסמולוגיה החדשה מאירה את הקודש.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ' טבת תרע"ח[2].

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3].

ת"ל[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו. וכן קבלנו מכתב גלוי עוד מבתי' תחי'[6] מבשרת משלו'[7] כולם. ועודנו צמאים הרבה לקבל מכתבים ברורים ומפורטים מכולם. קשה מאד לכתוב כעת דברים בקוים ברורים בענינים הכלליים הנעשים לעינינו. המעשים הם כה נפלאים, עד שהעין מתעששת מראיתם [עד שהעין מתעייפת מלראותם (על פי קהלת א, ח)] והאוזן מלאה היא מהמון שמועה ורב קשב. וסוף כל סוף עלינו לסדר את מערכות רוחנו, באופן העשוי בלי רפיון ובלי רכרוכית נפש [ובלי רכות וחולשת נפש] כ"א[8] ברוח עז ומוכן לפועל ולעבוד עבודת ד' ועמו, ולברר את תכסיס הרעיונות [את סדר הרעיונות] והמחשבות בצורה ברורה, הנכונה להוציא אל הפועל את כל הנדרש לפי רוב תפקידי השעה. ותנובות הלא בע"ה[9] למכביר יבואו, קול דודנו דופק [שיר השירים ה, ב] ת"ל ואור חי העולמים זורח מכל המחשכים, וכל חלוץ, מכיר ואינו מכיר את תוכן עבודתו מקורה ורוחה, עובד הוא את עבודתו למטרה המאוחדת הנאדרה-בקודש.

קבלתי מאמר אשכנזי [מאמר בגרמנית] מאהובנו מר דוד כהן. [הרב דוד כהן, "הנזיר", תלמידו המובהק של הרב קוק, ששהה אז בשווייץ] כפי הנראה הוא שלו, כי חותם שמו בן יוסף. דבריו נגידים המה [דבריו דברי טעם וחשיבות (על פי משלי ח, ו)] וראויים להכתב, ולהוסיף עליהם כי בהשקפה בהירה אור הקודש מתפלש הוא [אור הקודש חודר ומתגלה] הרבה יותר ע"י[10] ההשקפות החדשות בערכו של עולם, שהגודל וההוד מתראה בו בצורה אין סופית, ממה שהתפלש בצורה הקוסמית הקדמונה והמוזרה של תפיסת הבריאה הגלמית של הפילוסופים הקדמונים. אמנם מסוגלה היתה התכונה המדוחקה [המצומצמת] להכניס את היסוד האמוני במעמקי הרגש, מה שלא היה אפשר אם היתה מתגלה הופעת המרחב לפני זמנה. אבל אחרי שהחיים הסתגלו לשאיבת הקודש, המרחבים מוכרחים הם להופיע, וטובה אדירה צומחת מהתגלות הגודל והרוחב.

"מן המצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה", [תהלים קיח, ה] "כי בי-ה ד' צור עולמים" עוה"ב[11] ביוד ועוה"ז[12] בהא. [ישעיהו כו, ד; ובגמרא (מנחות כט): "העולם הזה נברא בה"א, והעולם הבא נברא ביו"ד"]

והנני בזה דוש"ת[13] מצפה דבריך ואשרך אביך.

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. תחי' - תחיה
7. משלו' - משלום
8. כ"א - כי אם
9. בע"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. עוה"ב - עולם הבא
12. ועוה"ז - ועולם הזה
13. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב אדר שני תרפ"ד - על האוקיינוס **נמען:** הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה

הם קרובים לניו יורק. הגיעו מברקי ברכה באלחוט. הספינה מהגדולות בעולם, 'כמו עיר גדולה השטה בים', וחדרם הפך למרכז תפילה. ישראל (המלווה) מסור אליו ומשגיח על בריאותו. פסח במחלקה השלישית, ואי אפשר להיפגש עד החוף. הרב קוק שואל על בריאות אביו, על השיעורים, ועל אלטר ועל מכתבים מרוגלי ומאליסבטגרד.

עיקרי הדברים

- קרבה לניו יורק.
- הספינה.
- המלווה.
- שאלות על הבית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ב אדר שני תרפ"ד[2], על האוקינוס [בדרכו באנייה לניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות]

הורי היקרים עט"ר[3] רעיתי היקרה. בני. ובנותי, אחי ואחיותי, וכל מחמדינו היקרים כולם ובפרט, שלו'[4] וברכה תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו פה, על האני', ברוך ד' על רוב חסדיו אשר עד כה הגדיל עמנו ונחנו לשלו'[7], והננו כעת כבר קרובים לנויורק, ועוד לא נדע בבירור אם היום בערב, או מחר בבוקר, תבא אניתינו בע"ה[8] לחוף אמעריקא. הגיעו לנו מכתבי ברכה, ע"י[9] הט"ג[10] האל-חוטי. [המברק האלחוטי] הודות לד' חסדו. כי נתנני לחן ולחסד בעיני עם קדשו וברחמיו יזכנו לפעול ולעבוד לטובת עמנו וארצנו, לרומם דגל תוה"ק[11] וכל קודש בישראל, למען שמו הגדול ב"ה. פסח שליט"א[12] הוא במחלקה השלישית, וע"פ[13] חק השורר, אי אפשר להפגש עד אשר נבוא בע"ה על החוף בשעה מוצלחת. הספינה היא אחת מהגדולות בעולם, נפלאה בבנינה, בגדלה, ובכל מכשיריה, כמו עיר גדולה, השטה בים. וב"ה[14] החבורה ג"כ[15] נעימה. ישנם במחלקתנו גם אנשים אהובים ומצויינים מאחב"י[16], וחדרינו בספינה, נעשה ת"ל[17] מעין מרכז לתפילה, ולקיבוץ עדין ומקודש. חברתו של ישראל שליט"א נעימה לי מאד, הוא מסור אלי בכל לבו ונפשו, ומשגיח ומפקח על כל בעין יפה באמון רוח ושכל טוב ב"ה.

ביחוד הוא מפקח הרבה על כל הנוגע לבריאותי בע"ה. כתבו נא יקירי כולכם בכלל ובפרט, משלומכם הטוב. ומה שלו' הורי היקרים שליט"א ביחוד בריאותו של כבוד אאמו"ר[18] הרב שליט"א השי"ת[19] יחזקהו ויאמצהו לאוי"ט[20]. ונזכה לחדות את פני כולכם בשמחה, בשובנו אל הקודש בחסדי צור ישעינו סלה. הננו מקוים שבבאינו לנוייארק בע"ה נמצא מכם מכתבים. כתוב נא בני מחמדי מן הכל בפרטיות. ונא יקירי כולכם היו בלב שמח ורוח נכון בבטחון חזק שהשי"ת יסבב הכל לטובה ולברכה, ויראינו בישועתו במהרה ובעז"ה[21].

אביכם אחיכם ודודכם ואוהבכם הנאמן החותם ברכה נאמנה

אברהם יצחק ה"ק

למע"ה[22] למסור דרישת שלו' לכל אהובינו ודורשי שלומינו לחברינו היקרים, בכלל ובפרט. ותודיעני בני מחמדי ע"ד[23] השיעורים, אם נשמרים הם, ודר"ש[24] מפורטה למחמד לבינו ונפשנו הגרי"מ[25] חרל"פ[26] שליט"א וליקירינו המרומם ואהוב, הרב ר'[27] דוד כהן שליט"א וביתו. וכא"ל[28], ומה שלו' אלטר שליט"א, ואיפוא הוא כעת למע"ה להודיעני בפרטיות.ואם נתקבלו מכתבים מראקלי, ומיעליסאוועטגראד, השי"ת יזכנו לבשר ולהתבשר בכל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שלו' - שלום
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. לשלו' - לשלום
8. בע"ה - בעזרת השם
9. ע"י - על ידי
10. הט"ג - הטלגרמה
11. תוה"ק - תורתנו הקדושה
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. וע"פ - ועל פי
14. וב"ה - וברוך השם
15. ג"כ - גם כן
16. מאחב"י - מאחינו בני ישראל
17. ת"ל - תודה לא-ל
18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. השי"ת - השם יתברך
20. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
21. ובעז"ה - ובעזרת השם
22. למע"ה - למעלה
23. ע"ד - על דבר
24. ודר"ש - ודורש שלום
25. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
27. ר' - רבי
28. וכא"ל - וכל אשר לו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

עיקרי הדברים

- פרסום רעיון הישיבה.
- גלות מעוטרת בזהובים.
- דאגה לאכילה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ז' ניסן, תרפ"ד[1], נו"י[2],

בני מחמדי ויקירי, ובתי רעיתך היקרה, שליט"א[3]

שמחתם אותי חביבי לבי בדבריכם היקרים, אתה צב"י[4] בפרטיות ידיעותך, מעניני מרכזינו וחבירים החביבים כולם מחמדים, נא לברכם בשמי בפרטיות ובכלל, מאד חפצתי לכתב בארוכה להם, אבל מפריעים אותי מהמון הקרי' וזרמים שונים ובאי כחם, ועוד מניעות כאלה. מהריוח של כל הטלטולא הקשה, אני חושב פרסום רעיון ישיבה מרכזית, ["הישיבה המרכזית העולמית", ישיבת "מרכז הרב" בירושלים] והגבלת הנקודה של המרכז כמדתה, לא בהפלגה כי"א[5] בצורה אמתית, וזה תוכן די ללבות נבונים שלא אלמן ישראל מהם, [על פי ירמיהו נא, ה] גם בגלות הכבדה פה, שאמנם גלות כבדה היא, אלא שמעוטרת בזהובים, ויחוסי לעניני כספים ידוע לך, ומי"מ[6] נקוה שיהי'[7] גם תוכן מעשי בעה"י[8], מכל מפעלינו. מאד מאד אודך יקירתי חוה לאה, על דבריך הנעימים והיקרים, נא להוסיף לשמחני בדבריך ובתבונות כפיך.

אבל מה יש על דבר האכילה, [הרצי"ה נמנע אז מאכילת בשר; ראו (כרך ג', אגרת תתסח)] החזרתם בתשובה והחילותם לאכול, ולאכול כראוי, כראוי לצעירים שכמותכם שיחיו לאוי"ט[9], כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמעריקא.

שמחו וגילו בחג הקדוש הבעל"ט[10], ישמחנו השי"ת[11] בקרוב בכט"ס[12], ונזכה לחדות פניכם בשמחות וגיל לאוי"ט, כנפש אביכם מצפה אשרכם סלה.

אברהם יצחק ה"ק

ברכה מפורטת, להגר"ש[13] אליאשאו [המקובל הרב שלמה אלישיב, בעל "לשם שבו ואחלמה"] שליט"א ולחתנו הרב וכא"ל[14] שי'[15] לאוי"ט. לדר"ש[16] ידי"נ[17] ולבבנו הגרי"מ[18] חרל"פ[19] שליט"א והרב ר'[20] דוד כהן שליט"א והרב ר' יצחק לוי והרי"צ[21] אריאלי [הרב יצחק אריאלי, בעל "עינים למשפט", ממייסדי ישיבת "מרכז הרב"] שליט"א, ודי"ש[22] לאלתר שליט"א, ע"ד[23] ה"ר[24] איזשט שי' אי"ה[25] נכתב להבא בעה"י.

1. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
5. כ"א - כי אם
6. ומ"מ - ומכל מקום
7. שיהי' - שיהיה
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. השי"ת - השם יתברך
12. בכט"ס - בכל טוב סלה
13. להגר"ש - ל + הגר"ש: הגאון רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. וכא"ל - וכל אשר לו
15. שי' - שיחיה
16. לדר"ש - לדורש שלום
17. ידי"נ - ידיד נפשי
18. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
20. ר' - רבי
21. והריי"צ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, צ (למשל: יעקב + צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. ודי"ש - ודרישת שלום
23. ע"ד - על דבר
24. ה"ר - הרב רבי
25. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארפה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א שבט תרפ"ה - ירושלים **נמען:** ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן)

תודה על 18 לירה. הישיבה המרכזית יוצאת מהחוג המצומצם של 'מרכז' אל רוחב של ישיבה מרכזית לישראל; נוספו תלמידים מצויינים, השיעורים משתכללים, והם עומדים לקנות את המגרש. הרב קוק מבקש להוסיף תקציב חודשי לרב דוד כהן, מגיד שיעור בכללי תורה. ברכת רפואה לאביו, ומזל טוב.

עיקרי הדברים

- תודה על התרומה.
- התפתחות הישיבה.
- תקציב לרב דוד כהן.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם י"א שבט תרפ"ה[2] [1925]

שלו'[3] וברכה לכבוד ידי"נ[4] הרה"ח[5] המרומם אוצר חמדה מו"ה[6] מרדכי הכהן ד"ר[7] כהן [ד"ר מרדכי (מרכוס) כהן, עורך דין מבאזל, מראשי "הסתדרות ירושלים" (תנועת "דגל ירושלים") בשווייץ, בנו של הרב אשר מיכאל כהן, רבה של באזל; ראו (כרך ד', אגרת אקלז)] שליט"א[8],

ולרעיתו הכבודה אשה יראת ד' ולבתו היקרה ועדינה שיחיו לאוי"ט[9]. ברכת ד' מציון בכל טוב סלה. מכתביו היקרים, הראשון וגם השני בצירוף המשלח לח"י[10] לירה, [שמונה עשרה לירות, תרומה לישיבה] הגיעוני, ורב ת"ח[11] לכבודו, וכל אוהבינו הנכבדים אחינו לדעת תורה ויראה טהורה, המלאים באהבה את דגל קדשנו דגל ירושלים, [תנועת "דגל ירושלים" שייסד הרב קוק בלונדון בשנת תרע"ח, שהיה לה סניף בשווייץ] לשם ד' עמו ונחלתו, כולם יעמדו על הברכה. ברב חן וחסד וחיים טובים ונעימים, ויזכו יחד כולם עמנו ועכ"י[12] לראות בתשועת ד' על עם קרובו, בציון הר קדשו, ובירושלים מכון בית חיינו לעדי עד, סלה. אקוה לקבל מכה"ר[13] מכתבים תמידים כסדרן ע"ד[14] פעולות ממשיות בענין הרחבת דגלנו בקודש, ובדבר מפעלים טובים ובסיסיים לטובת ישיבתנו הקדושה. הישיבה המרכזית, [ישיבת "מרכז הרב", שנפתחה בירושלים באלול תרפ"ד (1924), חצי שנה לפני כתיבת האגרת] שהיא ב"ה הולכת ומקבלת את צורתה לצאת מתוך החוג המצומצם של מרכז מוגבל. לבא לידי רוחב של אותה הישיבה המרכזית לישראל בירושלים, שעיני כל ישראל אליה. [על פי מלכים א א, כ]

אמנם רב עוד הדרך עד אשר נגיע אל המטרה ברוחב גדלה. אבל ב"ה כל צעד וצעד אשר אנחנו עושים בהרחבת הגדרים הוא מקרב אותנו לידי המצב האידיאלי, שהוא חמדת ישראל.ות"ל[15] מצאתי שנתוספו תלמידים מצויינים, שיהיו לברכה והשיעורים הולכים ומשתכללים, ונכונים אנחנו גם לגשת אל קנין המגרש, [הישיבה שכנה אז בבית הרב, ברחוב הרב קוק; הרב קוק ביקש לרכוש מגרש לבניין קבוע לישיבה] המביא להתחלת הבנין בע"ה[16]. ועם זה רבה התכונה של ההוצאה התדירית. אקוה שאנשי לב שכמותם ירבו בישראל, ידעו איך לעורר את הלבבות לבנין קדשנו, והרמת דגלנו בעז ד' בחסדו יתי"ש[17], והנני בזה ברב

תודה לכה"ר[18] על הבשורה הטובה, של הטבת מצב הבריאות של כבוד מר אביו הגאב"ד[19] שליט"א, [הרב ד"ר אשר מיכאל (ארתור) כהן, אב בית דין ורבה של באזל] יחזק ד' חילו. וירפאהו מהרה רפו"ש[20] בתוך שח"י[21] והי'[22] דשן ורענן לאוי"ט, ויזכה לעלות לציון בשמחה, ולראות בטוב ד' בארץ חיים בבנין שלם, לעבוד עבודת הקודש, בהיכל ד', המקדש וההראל בגילת קודש, ושמחת צדיקים ואורך ימים ושנות חיים. ושלו'[23] יוסיפו לו, אמן. ויבורך נא כמ"א הג"מ[24] וכת"ה[25] וכב"ב[26] שי'[27] בברכת מז"ט[28]. בכלל משפחתם הכבודה, על הולדת הנפש היקרה, [ברכת מזל טוב להולדת נכד או נכדה במשפחת הרב כהן] ירבו בישראל שמחות, וקו"ר[29] וישועה תמיד ישמע באהלי צדיקים וישרי לב. נזכרתי לדבר ע"ד מצבו של חביבינו הרב הג'[30] הצדיק ר'[31] דוד כהן [הרב דוד כהן ("הנזיר"); ראו (כרך ג', אגרת תשצא)] שליט"א שאמנם הוא מקבל פרס חדשי בתור מגיד שיעור בכללי תורה.

אבל לפי מצב קופתנו אין הסכום האפשרי לנו מספיק לפי הנדרש. וכבר דברנו. שמצדם יהי'[32] מקום לקבע בעדו איזה תקציב חדשי בתור הוספה לתקציבו וקול רנה. הקבוע מאתנו, למען יוכל לשקוד על דלתי תוה"ק[33] ללמוד וללמד בלב נכון, בלא דאגות מפריעות. והנה דרשני כת"ה לכתב לו מנאומי בעדת קדש, [הרב כהן ביקש מהרב קוק לרשום לו את דרשותיו, כדי לפרסמן בחוץ לארץ לעורר להתעניינות ב"דגל ירושלים" ובישיבה] אמנם קשה לי לזכור את שטפי הרגשות והמחשבות העוברות בעת הדיבור והטרדות מרובות, בכ"ז[34] אקוה למצא מועד בל"נ[35] לרשום קצת. וכת"ר[36] כיד חכמתו וזכרונו הטוב יוכל לשפר את הדברים להיות לברכה להתעוררות הקודש למשאת נפשנו, שהיא תחיית הקודש לעם ד' גוי קדוש על אדמת קדשו.

והי' זה שלו' וברכה באה"ר[37] מהר הקודש מירושלים, ידי"ע[38] דוש"ת[39] מלונ"ח[40]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. שלו' - שלום
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. הרה"ח - הרב החסיד
6. מו"ה - מורנו הרב
7. ד"ר - דוקטור
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. לח"י - לחיים
11. ת"ח - תלמידי חכמים
12. ועכ"י - ועל כל ישראל
13. מכה"ר - מכבוד הרב
14. ע"ד - על דבר
15. ות"ל - ותודה לא-ל
16. בע"ה - בעזרת השם
17. ית"ש - יתברך שמו
18. לכה"ר - לכבוד הרב

19. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
20. רפו"ש - רפואה שלמה
21. שח"י - שאר חולי ישראל
22. והי' - והיה
23. ושלו' - ושלום
24. הג"מ - הגהות מיימוניות
25. וכת"ה - וכבוד תורתו הרמה
26. וכב"ב - וכל בני ביתו
27. שי' - שיחיה
28. מז"ט - מזל טוב
29. וקו"ר - וקול רנה
30. הג' - הגאון
31. ר' - רבי
32. יהי' - יהיה
33. תוה"ק - תורתנו הקדושה
34. בכ"ז - בכל זאת
35. בל"נ - בלי נדר
36. וכת"ר - וכבוד תורתו
37. באה"ר - באהבה רבה
38. ידי"ע - ידידו עוז
39. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
40. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון